

Fordypningsoppgave

VBU723 Psykososialt arbeid med barn og unge

Hvilke muligheter har ansatte i NAV for å motivere marginaliserte ungdommer til å fullføre videregående skole.

Solveig Øverbø

Totalt antall sider inkludert forsiden: 31

Molde, 23.05.18

Høaskolen i Molde

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"> • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands. • ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt. • ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt. • har alle referansene oppgitt i litteraturlisten. • ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng:

Veileder:

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Opgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 23.05.18

Sammendrag

Denne oppgaven handler om hvilke muligheter NAV ansatte har for å motivere marginalisert ungdommer til å fullføre videregående skole. Det er vanlig at veileder ved NAV deltar på avklaringsmøtet ved videregående skoler, dette er møter som blir holdt med tanke på å finne løsninger for ungdommene, slik at de kan fullføre skolegangen. Samtidig kan NAV veiledere være de første som møter ungdommene etter at de har valgt å avslutte skolegangen, siden ungdommene ofte ønsker å komme seg ut i jobb. NAV veiledere har da en viktig rolle i forhold til å motivere og bistå ungdommen tilbake til skolebenken, eller finne andre tiltak som kan være hensiktsmessig i forhold til framtidig yrkesvalg.

For å prøve å forstå NAV ansatte sine muligheter for å motivere ungdom, har jeg tatt for meg relasjonskompetanse, kommunikasjon, marginalisering og motiverende intervju. Ungdomssatsingen i NAV har jeg valgt som en artikkel. Tillit og at vi som fagpersoner har tid til ungdommene, er nøkkelen for å kunne skape en god relasjon. Kartlegging av ungdommene, for på denne måte kunne kjenne hvor problemet ligger, slik at vi kan gi rett bistand til rett tid. I tillegg må ungdommene føle at de blir hørt og de må eie sin egen sak, brukermedvirkning står sterkt.

Når marginaliserte ungdommer står i fare for å falle ut av videregående opplæring, blir det viktig at vi som NAV ansatte kjenner vår rolle og vet hva vi kan bidra med for å hjelpe ungdommene. Vi som NAV ansatte vil kunne møte mange utfordringer i vårt arbeid med ungdommer, det er disse utfordringene vi må være oppmerksomme på. Vi må huske på betydningen av en god relasjon for å kunne hjelpe til å skape endring, og denne relasjonen må kanskje ofte gå på bekostning av styrende retningslinjer fra øverste hold i etaten NAV.

Innholdsfortegnelse

1.0	INNLEDNING	1
1.1	BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	1
1.2	BEGREPSFORKLARING	2
1.2.1	<i>Ansatte i NAV</i>	2
1.2.2	<i>Motivere</i>	2
1.2.3	<i>Marginaliserte ungdommer</i>	3
1.2.4	<i>Videregående skole</i>	3
1.2.5	<i>Frafall/ Fullføre videregående skole</i>	3
1.3	METODE / FRAMGANGSMÅTE.....	4
1.4	PRESENTASJON AV GRUNNLEGGENDE TEORI	5
1.4.1	<i>Relasjonskompetanse og kommunikasjon</i>	5
1.4.2	<i>Marginalisering</i>	7
1.4.3	<i>MI- /veiledningsplattform</i>	9
1.5	PRESENTASJON AV ARTIKLER	12
1.6	LINDESNESLOSEN- ET INDIVIDUELT OPPFØLGINGSPROSJEKT BLANT UTSATT UNGDOM	12
1.7	AKTIVISERING AV UNGE SOSIALHJELPSMOTTAKERE- FORUTSETNINGER FOR Å SIKRE OVERGANGEN TIL ARBEID.	13
1.8	... ATTER EN UNGDOMSSATSING	15
2.0	DISKUSJON	17
2.1	BETYDNINGEN AV EN GOD RELASJON	17
2.2	KOMMUNIKASJON	19
2.3	MAKTPERSPEKTIVET	20
2.4	MESTRING	21
3.0	AVSLUTNING	23
	REFERANSELISTE	24

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg jobber som veileder ved ungdomsteam i NAV. Vi jobber tett opp mot de videregående skolene i våre kommuner og skal sammen med skolene, forsøke å forhindre frafall i videregående skole. I følge Utdanningsforbundet regnes frafall som et av de største problemområdene i norsk skole og får mye oppmerksomhet, både blant politikerne og i media. Frafallet fra videregående opplæring har vært stabilt på cirka 30 prosent de siste 20 årene (MEMU Nr.3 2016). 73 prosent av nærmere 64 000 elever som startet videregående i 2010 fullførte i løpet av fem år (2015). Det er de 27% som bekymrer oss og kan koste samfunnet dyrt.

Siden 2013 har tallet på unge uføre økt med nesten 50 %. En må spørre seg om hvorfor det er denne tendensen, og hva kan vi som ansatte i NAV, bidra med for å forhindre dette. Jeg synes dette er et svært spennende tema og som jeg er nysgjerrig på å finne svar på. Jeg ønsker å kunne bidra til at disse ungdommene får fullført videregående skole. Det er mange veier å gå for å fullføre en utdanning, det trenger nødvendigvis ikke være via skolebenken.

Ut i fra dette endte jeg opp med problemstillingen:

Hvilke muligheter har ansatte i NAV for å motivere marginaliserte ungdommer til å fullføre videregående skole.

Jeg har strukturert teksten ved å legge fram noen teorier jeg mener er relevant for min oppgave og drøfte teoriene opp mot artiklene, samt de erfaringene jeg har gjort meg i min jobb som veileder i ungdomsteamet ved NAV. Jeg vil først starte med en forklaring på begrepene jeg har brukt i min problemstilling.

1.2 Begrepsforklaring

For at det ikke skal være tvil om hvordan jeg har valgt å definere og forstå problemstillingen, vil jeg definere sentrale begrep som ligger i problemstillingen. Dette er måten jeg har valgt å tolke det på.

1.2.1 Ansatte i NAV

Med ansatte i NAV mener jeg de som direkte jobber med oppfølging av ungdom. De større kontorene har ungdomsteam, som kun jobber med ungdom. Da ungdomssatsingen i NAV går helt til du er fylt 30 år, vil jeg i denne oppgaven konsentrere meg om ungdommer i alderen 16-30 år. Jeg har valgt en nedre aldersgrense på 16 år, da det er denne alderen en starter på videregående utdanning. Gjennom min oppgave bruker jeg både begrepet ansatte i NAV, samt veileder i NAV.

1.2.2 Motivere

Motivasjon defineres ofte som - "de biologiske, psykologiske og sosiale faktorene som aktiverer, gir retning til og opprettholder atferd i ulike grader av intensitet for å oppnå et mål.» Motivasjon er "det som setter handlinger i gang". Den kraften som gjør at vi føler at vi må gjøre noe eller har lyst til å gjøre noe (<http://kurs.helsekompetanse.no/hverdagsrehabilitering/51403>).

Det finnes to typer motivasjon, indre og ytre.

Indre motivasjon - Forskning viser at det som fremmer indre motivasjon er å oppleve tilhørighet, oppleve mestring, samt å oppleve å ha en grad av frihet og påvirkning på egen oppgaveløsning.

Ytre motivasjon - personen gjør noe fordi han ønsker å oppnå en belønning eller et mål utenfor selve aktiviteten.

1.2.3 Marginaliserte ungdommer

Ungdommer som har falt utenfor samfunnet på grunn av levekår, sosial klasse, arbeidsmarked og fordeling. Ungdommer som også på grunn av dette står i fare for å falle ut av videregående skole.

1.2.4 Videregående skole

Videregående opplæring bygger på 10. trinn i grunnskolen. Videregående opplæring fører fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse. En må søke om plass i videregående opplæring.

Videregående opplæring gis vanligvis som 3 år i skole eller som 2 år i skole og 2 år i bedrift (<https://www.vilbli.no/nb/nb/no/hva-er-videregaende-opplaering/a/023887>).

1.2.5 Frafall/ Fullføre videregående skole

Med frafall defineres andelen av elever som ikke har fullført videregående utdanning innen fem år etter de har startet på videregående (European Commission 2014:27). Jeg skiller ikke mellom de to ulike studieretningen yrkesfag og studiespesialisering, selv om forskning viser til at frafallet i videregående er størst på yrkesfag. Når jeg henviser til frafall fra videregående, gjelder dette alle studieretningene.

1.3 Metode / framgangsmåte

I denne oppgave har jeg benyttet meg av litteraturstudie som min forskningsmetode. Jeg har benyttet meg av litteratur som allerede finnes, sekundærdata, for å belyse min problemstilling.

Når jeg har valgt ut teori som jeg vil bruke i min oppgave, har jeg gjort det på bakgrunn av teorier som jeg føler er viktige for min problemstilling, samt valgt artikler som jeg mener belyser problemstillingen. Da det er andre sin teori jeg har brukt, har nok dette farget min forforståelse for temaet. I tillegg har jeg brukt mine erfaringer som NAV veileder. Jeg har prøvd å være bevisst på at holdninger som jeg har tilegnet meg igjennom jobb, må jeg være forsiktig med å dra inn i oppgaven. Dette er nesten umulig, da min yrkeskompetanse og utdanning har formet meg til den fagpersonen som jeg er. Jeg har en forforståelse overfor teori som jeg har brukt, samt for artiklene som jeg har lest og valgt å bruke i denne oppgaven.

For å finne fram til litteratur og relevant forskning til min oppgave, har jeg benyttet meg av Idun og Oria. Dette er databaser som biblioteket ved høgskolen i Molde har tilgjengelig. Jeg benyttet meg kun av disse to databasene for å snevre inn søkene. Jeg brukte søkeordene; marginalisering, ungdom, veileder i NAV, NAV veileder på skole, kommunikasjon og relasjon. Jeg har i tillegg til å søke på disse ordene, brukt ulike kombinasjoner, som blant annet; marginaliserte ungdommer. I tillegg har jeg benyttet meg av en artikkel som jeg leste i internmagasinet til NAV.

Jeg fant tre artikler som jeg synes virket mest interessant og valgte å benytte meg av. Disse passet best til min problemstilling og jeg håpet at disse artiklene ville gi meg god forskning til min oppgave.

1.4 Presentasjon av grunnleggende teori

Her vil jeg presentere teori fra aktuelle fagbøker som belyser sentrale begrep i min oppgave. Disse begrepene er relasjon, kommunikasjon, marginalisering og motiverende intervju.

1.4.1 Relasjonskompetanse og kommunikasjon

Vi som fagfolk stilles overfor andre kommunikasjonsutfordringer og muligheter, enn hva vi gjør i dagliglivet. De viser til at vi må inneha relasjonkompetanse for å kunne ivareta disse sidene ved yrkesutøvelsen. Relasjonkompetanse dreier seg om å forstå og å samhandle med de menneskene vi møter i yrkessammenheng på en god og hensiktsmessig måte (Røkenes og Hanssen 2012, 9-10). Det er viktig at vi som fagpersoner ikke krenker den andre partene, som i dette tilfellet vil være brukerne.

Relasjonskompetanse er sammensatt. Fagpersonene må for det første være i stand til å skape kontrakt- å etablere en relasjon til klienten. For det andre må fagpersonen være i stand til å stå i relasjonen over tid- å vedlikeholde relasjonen. Den tredje relasjonelle utfordringen handler om å kunne avslutte profesjonelle relasjoner på en god måte (Røkenes og Hanssen 2012,10).

Røkenes og Hanssen (2012) viser til viktigheten av handlingskompetanse. Vi fagpersoner som jobber med mennesker må kunne handle å samhandle. Vi må inneha kunnskap og ferdigheter som setter oss i stand til å gjøre noe med den andre eller for den andre. Vi må forstå og ta hensyn til hvordan mennesker opplever det å bli hjulpet.

Relasjonskompetanse handler om at vi som fagpersoner kjenner oss selv og forstår den andres opplevelse, og å forstå hva som skjer i samspillet med den andre. Det er nødvendig at vi som fagpersoner møter den andre som et subjekt- et selvstendig handlende individ- og vi må vise respekt for den andres integritet og rett til selvbestemmelse. I følge Schibbye (2004) kan vi møte våre brukere med to menneskesyn; subjekt- subjektsyn eller et subjekt- objektsyn. Schibbye viser til Bowlby som snakker om indre arbeidsmodeller. Vi har alle skjulte- indre

arbeidsmodeller for hvordan verden virker. Subjekt- objektsynet sier at mennesket kan forstås utenfra- som objekt. Synet leder vårt fokus i retning av belønning, straff, gode råd, resultater og konklusjoner. Mennesket kan vurderes og måles utenfra. Når den andre blir et objekt for meg, kan jeg da være den som bestemmer hva personen sier, hører, og "egentlig" sier, tenker- med andre ord hva personen opplever. Dette synet og denne måten å tenke på fører ofte til dårlige og fastlåste dialoger.

For å kunne oppnå gode dialoger må vi inneha et subjekt- subjektsyn. Her er tanken at mennesket har sitt eget syn på seg selv. I dette perspektivet står den indre sin opplevelse i fokus, individets rett til og kunnskap om egen subjektiv opplevelse blir ukrenkelig. Det er det enkelte individ som til syvende og sist kan vite hva han opplever. I subjekt- subjektsynet blir det viktig å kunne ta hverandre sitt perspektiv, en må forsøke å forstå hvordan verden ser ut fra den andre sin side. Vi må ikke bare kunne sette oss inn i den andre sine opplevelser og følelser, men vi må også kunne dele disse.

Schibbye (2004) tenker at subjekt-subjektsynet ligger til grunn for anerkjennelse, som igjen fører til gode dialoger. For å kunne anerkjenne en annen person er det viktig å kunne lytte. For å forstå brukeren er det viktig at vi fokuserer på å forstå brukeren sin indre opplevelsesverden. Vi som fagpersoner må kunne fange opp følelsene bak ordet. Vi må også vise til en forståelse for det brukeren sier. Vi må kontakte følelser knyttet til lignende opplevelser i eget selv, da forståelsen må forstås innenfra. Det å akseptere den andre sine følelser er viktig for å anerkjenne. Når vi er tolerante overfor den andre, skaper vi trygghet i relasjonen. En får lov til å "være som en er". Til slutt er det viktig å bekrefte, vi som fagpersoner må kunne gi autoritet til klientopplevelsens plass og gyldighet. Vi må vise at vi virkelig bekrefter det som brukeren sier, både med vårt språk og kroppsholdning.

Vår handlingskompetanse og relasjonskompetanse utgjør til sammen vår yrkeskompetanse. Når disse ulike kompetansene er flettet sammen til en helhet, kan vi bli dyktige fagpersoner.

Røkenes og Hansen (2012) viser til at i utdanningen for arbeid med mennesker er det viktig å få til et godt samspill mellom læring av instrumentelle ferdigheter og kunnskap på den ene side og utvikling av relasjonsforståelse, relasjonelle ferdigheter og etisk refleksjon på den andre side.

Relasjonen har stor betydning for samspillet mellom mennesker og utfallet for hvordan vil velger å se mennesket. I følge Røkenes og Hanssen (2012) er relasjonen viktigere enn det som konkret blir sakt og gjort. Det er særlig to vesentlige forhold som gjør relasjonen mellom hjelper og bruker viktig.

For det første er vi alle sårbare. Fagpersoner kan ramme noe av det mest sentrale i andres liv, nemlig selvfølelsen. Den andres forhold til seg selv kan rammes gjennom møte med fagpersonen fordi vedkommende kan få den andre til å føle seg dum, redd, lidende hjelpeløs og lignende. Redselen brukeren kjenner på handler om faren for gjentakelse eller retraumatisering.

Det andre forholdet som har stor betydning for relasjonen mellom bruker og hjelper er betydningen av å føle tillit til og respekt for fagpersoner har nok tid. Ved at bruker har en opplevelse av at fagpersonen har tid til en, bidrar dette til at bruker åpner seg for den de søker hjelp hos. En vil også lettere ta i mot innspill og la seg påvirke av fagpersoner.

En relasjon bygger på en god dialog. I følge Schibbye (2004) er det viktig å være åpen for undring for å skape en god dialog. Undring skaper åpenhet og rom. Det dreier seg ikke om å konkludere eller finne en sannhet. Det er brukeren som subjekt som er i fokus, brukerens unike og viktige opplevelser, og brukeren oppmuntres eller inspireres til å delta i en relasjon hvor det er lov å være frustrert og vise følelser, full av spørsmål og uten svar.

1.4.2 Marginalisering

Det moderne samfunnet er prega av økt kompleksitet, mobilitet og kryssende verdier og kulturer. Marginalitet og utvikling av ulike former for avvik kan ha opphav i en identitetskonflikt der den enkelte kan bli stående både mellom og utafør to kulturer på samme tid- og derfor mangle et skikkelig rofeste (Øia 2013, 35).

Marginalisering på ett område vil lett følges av marginalisering på et annet, som når atferdsproblemer bidrar til faglige problemer på skolen, og som når marginalisering i utdanningssystemet øker sannsynligheten for marginalisering på arbeidsmarkedet i framtiden (Frønes og Strømme 2010, 19).

Skillet mellom å fullføre videregående og å droppe ut ligger ikke bare i å ha for eksempel en fagutdanning versus å ikke ha det, men i at de som dropper ut,

ofte tillegges negative kjennetegn ved at de ikke fullfører en utdanning som de fleste mener man kan greie om man anstrenger seg litt (Frønes og Strømme 2010,31). I følge Frønes og Strømme er det utdanningssystemene som danner rammene for kunnskapssamfunnets sosialisering på flere måter. Kravene til kompetanse gjør inngangen til voksensamfunnet mer komplisert. Skolen er den sentrale faktor i de unges liv både når det gjelder framtidig inkludering og marginalisering. Her møtes ungdommer med ulik bakgrunn og ulike risikofaktorer og spiller sammen, det dannes kunnskapssamfunnets grunnleggende risikodynamikk.

Dårlige karakterer i grunnskolen henger tett sammen med stor risiko for uheldige forhold, deriblant frafall fra videregående skole. En del av dette kan forklares med foreldrenes bakgrunn, som influerer barnas karakter. Det er viktig å huske på at marginaliseringsprosessene er en kompleks prosess, ikke et enkelt forhold hvor visse bakgrunnsfaktorer skaper marginalisering. Risikofaktorene er ofte flere og sammensatte.

Arbeidsmarkedet er det helt sentrale inkluderingsområdet. Både som aktivitet, som inntekt og som en inngang til andre samfunnsområder. Norge var tidligere et industrisamfunn som skapte godt lønnet arbeidsmarked for det lavt utdannede store flertall. I dag er Norge et kunnskapssamfunn hvor det kreves utdanning og kompetanse. I følge Frønes og Strømme (2010) skaper utdanningens posisjon i kunnskapssamfunnets marginaliseringsprosesser som tilsier at skolen må settes i sentrum av forståelsen av jobben med barn og unge. Dette betyr at ulike tiltak aktivt må forholdes til skolen, og at skolestøttende og skoleforberedende tiltak må utvikles for enkelte grupper. Forebyggende tiltak i tidlig ungdomsfase har til hensikt å sørge for at ungdom med mulig problemer ikke isoleres i miljøer med andre som er i en liknende situasjon.

Evalueringer av tiltak som er satt i verk for ungdommer med dårlige karakterer på videregående skoler viser til at det er tiltak av høy kvalitet som ser ut til å ha klare forebyggende effekter, mens tiltak av lavere eller middels kvalitet ikke ser ut til å ha noen positiv effekt på ungdommens videre livsløp. For at tiltakene skal lykkes er det viktig med evaluering underveis. Fungerer tiltaket eller fungerer det ikke.

Som jeg tidligere har nevnt har skolen en sentral del av marginaliseringsprosessene og de ulike faktorenes møtested. Frønes og Strømme

viser til at i skolepolitikken i Norge er det den relasjon- og trivselsorienterte skolen som står sentralt. Spørsmålet vil være om det da er være mulig å lykkes for elever i risikozonen. Løse rammer overlater utvikling og læring i stor grad til den enkelte elev, et forhold som vil ramme de svakeste elevene.

1.4.3 MI- /veiledningsplattform

NAV har i dag et særlig fokus på hvordan bli en god veileder. Veilederne som er ansatt i NAV har som oppgave å veilede og bistå mennesker til muligheter. For at vi skal kunne gjøre en god jobb, har vi innført veiledningsplattformen i NAV. Veiledningsplattform er et verktøy vi som veileder har for å kunne utvikle vår kompetanse på veiledning. Denne plattformen bygger på tankegangen til motiverende intervju. Vi som ansatte i NAV bruker motiverende samtale i våre møter med brukerne. Vi får opplæring i forskjellige lytteteknikker, samtaleverktøy og sammensatte strategier for å hjelpe brukerne til endring i sin situasjon. Det handler om at vi legger vekt på motivasjonsfremmede elementer i våre samtaler med brukerne vi møter i vår arbeidshverdag. Det er valgt ut egne gruppeveileder ved kontorene som har som oppgave å "lære opp" de andre. De dannes små grupper, hvor gruppeveilederen tar ansvar for struktur og ordstyring, mens resten av medlemmene bringer saker til samlingene. Dette er saker hvor de kjenner at veiledningen er blitt vanskelig. Ikke fokus på selve saken, men hvordan en kan oppnå endring hos brukeren.

Vi har flere fordypningsmoduler som er relatert til veiledningsplattformen. Siden min oppgave tar for seg frafall i videregående skole, har jeg lagt vekt på fordypningsmodulen for veiledning av ungdom, Arbeids- og vekferdsdirektoratet januar 2016, versjon 1.1. Modulen består av tre hovedbolker med refleksjonsoppgaver og grep underveis, og med forslag til øvelser og opplegg til slutt. Målgruppen for denne modulen er ungdom fra 15- 29 år.

Første del av modulen består av viktig faktakunnskap om ungdom. Det gis en oversikt over hva som kjennetegner ungdom i dag, hva som er særegent med ungdom generelt og noen felles trekk ved ungdom som henvender seg til NAV. Modulen bygger på en rekke forskningskilder og erfaringer fra NAV om hva som er viktig i veiledning av ungdom.

Hovedmålet med modulen er å bidra til at flere ungdommer fullfører videregående skole. Veiledningsplattformen skal gi oss som veileder i NAV bevissthet om hva som er det viktigste å gjøre i møtet, gode grep og forslag til trening. Frøyland og Spjelkavik (2015) viser til forskning som sier at veileders tro på ungdommen, har betydning for om bruker lykkes. Hva vi tenker om den andre, har betydning for hvordan vi handler.

Det er valgt ut åtte veiledningsferdigheter som en skal jobbe med i denne modulen. En starter med å se på veileders rolle, deretter skape tillit, medvirkning, kreativitet, tilgjengelighet og tydelige rammer, utforsking, motivasjon- skape håp og forstå og snu motstand.

Veileders rolle legger vekt på vår væremåte. Vi må vise ungdommene likeverd og respekt, og dette må ungdommene merke. Ved å vise dette vil en oppnå tillit. Tillit er avgjørende for å lykkes med å påvirke til positive endringer for ungdommen. Medvirking- få ungdommen til å forså at det er deres liv. Veileders rolle er her å ansvarlig gjøre til egne valg. God tid er alfa og omega i veiledning av ungdom. Vi må være tilgjengelige og ha tydelige rammer. Vi må kunne oppdage og utforske ungdommens sine behov og styrker- ta disse på alvor. Vi må som veileder også kunne skape håp og motivasjon- vise at vi har tiltro til ungdommen. Motivasjon handler om å skape bevegelser i retning av mål, og medfører en endringsprosess. Sist, men ikke minst, viser modulen til viktigheten av å forstå og snu motstand. Vi vil alltid møte en viss grad av motstand i endrings- og motivasjonsarbeid. Modulen viser da til at vi skal utforske motstanden på en anerkjennende måte, og identifisere sammen med ungdommen hvilke behov som kan ligge bak. Modulen viser til at vi skal bruke oppsummering sammen, og jobb for at ungdommen står på "god-foten" igjen ved slutten av samtalen (Fordypningsmodul for veiledning av ungdom 2016, 49).

Veiledningsplattformen i NAV har tatt utgangspunkt i motiverende intervju. En MI- samtale handler fremfor alt om motivasjonsaspektene ved endring. Ikke først og fremst og hvordan endringen skal skje, men om den skal skje- hvorfor eller hvorfor ikke.

Et av grunntrekkene ved MI er at samtalen med klienten alltid er kliensentrert. Det betyr at samtalen tar utgangspunkt i klientens oppfatninger, tanker og opplevelser og begrenses av de rammene han selv setter opp (Barth og Nasholm 2011, 36). Det er klienten som er ekspert, men rådgiveren som kan

styre samtalen. Det er rådgiveren sin oppgave å skape en atmosfære som gjør at klienten lettere kan reflektere over seg selv og sine handlinger.

I følge Barth og Nasholm (2011) er det naturlig i en rådgivningssamtale naturlig at det oppstår motstand mot hjelperens intervensjoner. Når samtalen sikter mot en eller annen form for påvirkning eller endring, vil motstanden bli tydeligere. I MI velger en å gi hjelperen hovedansvaret for at naturlige motstandsfenomener ikke skal bli til hinder for utvikling. Hovedstrategien i MI er å "rulle med" motstand- i motsetning til andre strategier, som kan gå ut på å tolke, kommentere, konfrontere eller ignorere motstand (Barth og Nasholm 2011, 119). Når hjelperen opplever motstand i ytringen fra brukeren, kan dette oppleves som en motstandsyttring mot hjelperens gode intensjoner. Når hjelperen da føler på dette, skal han registrere det og prøve å dreie på perspektivet og reflektere det og samtidig prøve å forstå ytringen til brukeren- altså rulle med motstand.

For en hjelper som er engasjert og ønsker det beste for bruker, kan det være vanskelig å rulle med motstand. Klientens motstand kan forsterke og forlenge et problem, og man kan som hjelper få lyst til å overta styringen og bestemme hva som er det beste for brukeren. I tillegg til hjelperen, er det rammebetingelser utenfor hjelperens kontroll som kan forårsake og vekke brukernes motstandsreaksjon. Betingelsene ligger da utenfor både hjelperen og brukeren sin innflytelse, og det kan være lett for hjelperen å realitets orientere brukeren gjennom en eller annen form for konfrontasjon. Dette er uheldig for samhandlingen, da bruker ofte vil kjempe i mot. Det blir i denne samhandlingen vanskelig å finne fram til en løsning.

1.5 Presentasjon av artikler

Jeg vil her presentere de artiklene som jeg har funnet mest interessant. Jeg vil bruke artiklene for å drøfte opp mot teori i min drøftingsdel.

1.6 Lindesneslosen- et individuelt oppfølgingsprosjekt blant utsatt ungdom

Bragdø og Collett (2016) tar i denne artikkelen for seg Lindesneslosen prosjektet. Prosjektet ble startet etter at levekårsstatistikken i 2012 viste at Lindesnesregionen havnet nær bunnen i landsoversikten over andelen av unge uføre og unge på arbeidsavklaringspenger.

Ambisjonen er å redusere utenforskap og frafall fra skole og arbeid i regionen Lindesnes. Målgruppen for prosjektet er ungdom bosatt i regionen som har droppet ut av jobb eller utdanning, eller som står i fare for å gjøre det. "Lindesnesmodellen" bygger metodikk på den individuelle oppfølgingsmodellen Supported Employment/ Supported Education. Prosjektet jobber i henhold til femtrinnsmodellen i SE. Denne prosessen bygger på individuell tilnærming og stor grad av brukerstyring og informerte valg. De fem trinnene er: innledende kontakt og samarbeidsavtale, yrkeskartlegging og karriereplanlegging, finne en passende jobb/ passende skoleløp, samarbeid med arbeidsgiver/ skolen og opplæring og trening på og/ eller utenom arbeidsplassen/ skolen.

Prosjektet følger to hovedlinjer; bistand i retning av skolegjennomføring og avlagt eksamen og bistand i retning av lønnet ordinært arbeid for elever der dette er hensiktsmessig. Oppfølgingen gis både til ungdom, arbeidsgivere, kolleger og andre i nettverket der det er aktuelt. Det eneste kravet som blir stilt som krav til ungdommene er at de har et ønske om, på sikt, å komme ut i ordinært arbeid.

Det som kjennetegner ungdommene som er med på prosjektet, er at de har en individuelle sårbarhet med hensyn til psykiske problemer, rusatferd, eller annen utagerende atferd. Ungdommene står gjerne utenfor sentrale samfunnsarenaer

som skole, arbeid og organiserte fritidsaktiviteter. I tillegg har ungdommene ofte vokst opp i marginaliserte familier preget av psykiske-, sosiale problemer og rus.

Bragdø og Collett viser til Folkehelseinstituttet som viser til en økning i andel unge med psykiske helseplager. Så mange som en av fem ungdommer i dag har nedsatt funksjon på grunn av psykiske plager.

En oppsummering av resultatet på prosjektet på et systemnivå viser til positive funn når det gjelder muligheter for innsats overfor enkeltindivider og når det gjelder samarbeid mellom ulike instanser i både førstelinjetjenesten og på spesialistnivå. Losene viser til at for å lykkes med ungdommene, er tiltaksarbeidet preget av høy grad av skreddersøm til hver enkelt ungdom, høy grad av fleksibilitet og høy grad av variasjon i samarbeidet med ungdommene.

For å lykkes måtte ungdommene selv definere sine mål og få eieforhold til mål og tiltak. Tydelig kommunikasjon med ungdommene gav god mestring, det at losene var tilgjengelig dersom ungdommene hadde spørsmål eller trengte veiledning. Arbeidsmodellen som prosjektet bygger på er basert på en god relasjon og tett individuell oppfølging.

1.7 Aktivisering av unge sosialhjelpsmottakere- forutsetninger for å sikre overgangen til arbeid.

Kane, Køhler- Olsen og Reedtz (2017) har skrevet en artikkel om aktivitetsplikten jf. sosialtjenesteloven § 20, datamaterialet er innhentet gjennom intervju med NAV- ansatte.

De viser til at unge sosialhjelpsmottakere har særskilte utfordringer som medfører en høyere risiko for å bli stående utenfor utdanning og arbeidslivet. De peker videre på at retten til økonomisk sikring og arbeidsrettede tiltak utfordres av hvordan NAV organiserer og utfører sitt arbeid. Retten til økonomisk bistand etter sosialtjenesteloven forutsetter at søkeren ikke har noen andre måter å forsørge seg på. Som et virkemiddel for å få flere sosialhjelpsmottakere ut av sosialhjelpssituasjonen og inn i arbeid ble aktivitetsplikten innført fra 1. januar 2017, gjennom en endring i sosialtjenesteloven.

Artikkelen viser til at 100 000 ungdommer står i fare for å falle utenfor både arbeidsliv og utdanning. Sannsynligheten for å være utenfor både skole og jobb ble redusert med inntil 15 % dersom ungdom fullførte videregående skole. Artikkelen viser til at i en vurdering av hvordan unge sosialhjelpsmottakere best kan bistås, er det interessant å se på de tiltak som er iverksatt i Norge og Norden for å motvirke frafall i den videregående skolen.

Forskere har pekt på fire overordnede kategorier av risiko som predikerer frafall og marginalisering i overgangen mellom opplæring og arbeidsliv.

Kategoriene er 1) Svake skolerresultatet 2) elevers bakgrunn som etnisitet, klassebakgrunn og kjønn. 3) Identifikasjon og engasjement i hjemmet overfor skolen. 4) Skolens tilrettelegging samt tilgang på læreplass har betydning for frafall.

Flere og ulike faktorer på individnivå har også betydning for utenforskap og marginalisering av unge, eksempelvis mangel på motivasjon til utdanning og arbeid, oppvekst under omsorgssvikt, mangel på vennskap, svake sosiale nettverk og psykiske helseproblemer. Artikkelen viser til at det meste av økningen i nye uføretilfeller blant unge voksne skyldes økning i andelen trygdemottakere med psykiske lidelser.

Funnene artikkelen kommer fram til viser at det er en del forutsetninger for at NAV sitt arbeid med unge sosialhjelpsmottakere skal fremme deres overgang til arbeid og utdanning. Det kreves identifisering av brukernes ressurser og behov gjennom målrettet og grundig utredning, en tillitsfull og støttende relasjon mellom saksbehandler og bruker, godt tverrfaglig og tverretatlig samarbeid i både små og store kommuner, samt tilstrekkelige og hensiktsmessige arbeidsrettede aktiviteter.

Det blir drøftet igjennom artikkelen at det vil være noen utfordringer ved å endre den skjønnsmessige adgangen til å stille aktivitetsvilkår til en universell aktivitetsplikt. Den universelle aktivitetsplikten reduserer styrken på retten til økonomisk stønad. Retten til arbeid nedkommuniseres, mens plikten til arbeid og til å være eller bli selvhjulpen fremheves. Lovendringen viser til at normen om gjensidighet, altså gjør din plikt, krev din rett, blir strengt fortolket. Gjenytelsen skal skje umiddelbart og øyeblikkelig, samtidig med at den økonomiske stønaden mottas. Aktivitetsplikten kan unntas ved "tungtveiende grunner", men artikkelen setter søkelyset på om NAV veiledere vil benytte seg av "tungtveiende grunner" eller om aktivitetsplikten "trumfer" igjennom.

Artikkelen problematiserer også hvordan aktivitetsplikten for unge sosialhjelpsmottakere representerer en form for kvasi- kontraktsforhold, mellom parter med svært ulike maktforhold. Personer som er avhengig av statens siste sikkerhetsnett, som sosialhjelp representerer, er i høy grad en svak part med et særlig behov for grunnleggende rettsikkerhet.

1.8 ... Atter en ungdomssatsing

Ungdomssatsingen i NAV er et kjent tema for oss som jobber i NAV. Jeg har vagt å bruke en artikkel fra MEMU, internmagasinet for NAV, som kilde til hva som er lagt i ungdomssatsingen.

I 2016 ble det innført en ny ungdomsgaranti i Norge: Unge under 30 år som er registrert hos NAV skal få et konkret tilbud om skole, arbeidstrening, jobb eller annen aktivitet innen åtte uker.

Regjeringen ønsket å erstatte de tre tidligere ungdomsgarantiene med én ungdomssatsing, og regjeringen satte av 30 millioner kroner til formålet i sitt forslag til statsbudsjett i 2016. Men dette var ikke den første ungdomssatsingen som vil forhindre lediggang blant unge med garantier og tiltak.

MEMU viser til at antall unge med uføretrygd eller nedsatt arbeidsevne har økt det siste tiåret, nesten en av tre arbeidsledige er under 30 år, og det er 30 prosent som ikke fullfører videregående opplæring i løpet av fem år.

Ungdomssatsingen som nå ble satt i verk skulle sørge for at unge under 30 år skulle få en konkret tilbud om skole, arbeidstrening, jobb eller annen aktivitet innen åtte uker. Unge uten fullført videregående må konkurrere med arbeidsinnvandrere og flyktninger om de ufaglærte jobbene. Disse jobbene blir det stadig færre av fordi teknologien gjør disse jobbene overflødige.

Vårt handlingsrom som veileder ved NAV kontorene kan være begrenset. Det som er avgjørende for om en skal lykkes med ungdomssatsingen er om det følger penger med i satsingen. Dersom det ikke gjør det, er det lett for at satsingen bare blir en ny "snakkis" som en ikke får jobbet noe med. Da det blir for lite ressurser. For å følge opp at det ungdomssatsingen ble holdt av NAV kontorene, skulle det opprettes egne måleindikatorer. Disse indikatorene ble opprette i et

målekort som hele kontoret skulle ha tilgang til og det skulle måle hvor ofte og hvor mange ungdommer NAV kontoret hadde oppfølging av hver måned.

NAV har flere ulike tiltak som kan settes i verk dersom en ungdom står i fare for å falle ut av videregående skole. Jeg nevner ingen spesifikke tiltak, da min oppgave ikke dreier seg om de enkelte tiltakene, men hvilken rolle vi som veiledere har for å motivere ungdommer til å fortsette sin utdanning. Det som er viktig er at vi som veiledere kjenner til de ulike tiltakene som NAV kan benytte, samt at vi kjenner ungdommene, slik at rett tiltak bli benyttet til rett tid.

I artikkelen bli det nevnt at NAV veiledere ofte ender opp med å inneha en mammarolle for å få ungdommene klare for arbeid eller utdanning. Veilederne må sikre at de unge holder avtaler, kler på seg skikkelig og føler grunnleggende folkeskikk. Dette går litt i mot NAV sin satsing på aktive brukere, og at en selv er ansvarlig for sitt liv og sine valg.

Artikkelen nevner også viktigheten av samarbeid på tvers av etatene. De unge har ofte sammensatte problemer, og ofte må både helsevesen, psykiatri, barnevern og andre instanser kobles på. Veilederne som ble intervjuet i artikkelen, nevnte at det ofte var NAV som ble sittende med ansvaret for å koordinere disse tjenestene, dette kunne oppleves som krevende. Der NAV kontorene hadde egne ungdomsteam, opplevdes det derimot som enklere å koordinere.

Artikkelen viser til NAV Gjøvik og den ungdomssatsingen som de driver og har lykket med. Lederen for ungdomsteamet sier at NAV må slutte med de tiltakene som ikke fungerer og tørre å prøve ut nye ideer. Videre sier han at NAV Gjøvik konsentrere seg om å nå målene og bryr seg mindre om indikatorer eller ungdomsgarantier. Lederen er enig i at ungdommene ikke må gå lenge uten å ha en aktivitet å gå til, men de viktigste er at NAV utgjør en forskjell i de unges liv og ikke om NAV skårer høyt på måleindikatorene.

2.0 Diskusjon

I denne delen vil jeg diskutere hvilke muligheter vi som veiledere i NAV kan ha for å motivere marginalisert ungdommer til å fullføre videregående utdanning. Jeg vil belyse dette ut i fra teoriene som er presentert tidligere i oppgaven opp mot artiklene jeg har benyttet meg av, samt min arbeidserfaring som veileder i ungdomsteamet.

2.1 Betydningen av en god relasjon

Som Røkenes og Hanssen (2012) viser til, vil det å inneha en god relasjonskompetanse være viktig for å kunne nå inn til ungdommen. Vi som jobber med ungdommene må, som tidligere nevnt, være i stand til å skape kontrakt- å etablere en relasjon til klienten. Vi må også kunne stå i relasjonen over tid- å kunne vedlikeholde relasjonen. Artikkelen Lindesneslosen viser også til viktigheten av at veilederne var tilgjengelige dersom det var noe ungdommene lurte på.

I følge Røkenes og Hanssen (2012) vil brukere åpne seg for den de søker hjelp hos, dersom de har en opplevelse av at fagpersonen har tid til en. En vil også lettere ta i mot innspill og la seg påvirke av fagpersoner.

Det som kommer fram i teorien og artikkelen er selvfølgelig måten vi som ansatte i NAV ønsker å jobbe på. Ut i fra min arbeids hverdag ser jeg at dette kan være utfordrende. Veilederne skal være tilgjengelig og stå i relasjonene over tid, for at en skal oppnå resultat og ungdommene føle seg ivaretatt. Det er ingenting vi som veiledere heller ønsker en nettopp dette. Men virkeligheten kan være en helt annen. Ungdomssatsingen ble for tredje gang forsøkt implementert i NAV i 2016. Veilederne ved NAV kontorene skulle prioritere ungdommene. Etter at ungdommene hadde vært registrert som arbeidssøker i åtte uker, skulle de få tilbud om et tiltak. Som det ble nevnt i MEMU (2016) kom det ingen ressurser med denne ordningen, men fokus skulle være å sette i verk flere tiltak og tidligere innsats enn hva som tidligere hadde blitt gjort. Veilederne ved NAV kontorene skulle bli målt på hvor mange de fulgte opp og hvor ofte de hadde oppfølging.

Ved å bli målt på hvor mange ungdommer en følger opp, kan en risikere at det er dette de ansatte i NAV fokuserer på. En tenker ikke kvalitet jobben en gjør,

heller kvantitet. Måletall blir viktigere enn relasjonen til ungdommen. Det er dette NAV Gjøvik viser til i artikkelen "Atter en ungdomssatsing". Lederen ved ungdomsteamet sier at det viktigste er at ungdommene blir hørt og sett, at NAV utgjør en forskjell i deres liv.

Vi som fagpersoner må kunne handle og samhandle. Både med ungdommene og samarbeidspartnerne. Røkenes og Hanssen (2012) viser til at handlingskompetansen betyr at vi må forstå og ta hensyn til hvordan mennesker opplever det å bli hjulpet. Sammen med relasjonskompetanse som viser til respekt for den andre sin integritet og rett til selvbestemmelse. Schibbye (2004) viser til at en god dialog må inneholde anerkjennelse. Vi må kunne lytte og være bekræftende overfor de menneskene vi samtaler med.

Med de overordnede retningslinjene NAV har, da særlig tanke på målekort, står vi i fare for å få et subjekt- objektsyn på brukerne. Vi kan ende opp med å kun ha fokus på resultater, og ikke på brukeren som et subjekt. Som veileder i NAV har en ofte mange ungdommer i sin brukerportefølje, ungdommer som trenger oppfølging. Oppfølgingen ungdommen trenger vil variere ut i fra behovet til den enkelte ungdom. Noen trenger tett og koordinert oppfølging, menst for noen holder det med at en sender tips om ledige stillinger som kan være aktuelle for den ungdommen.

Dersom vi som veiledere skal følge måleindikatoren for ungdomssatsingen, altså hvor mange ungdommer følger vi opp i løpet av en måned, må vi følge opp alle ungdommene vi har i vår portefølje likt. Dette lar seg sjelden gjøre og er heller ikke hensiktsmessig, da ikke alle har et like stort oppfølgingsbehov. Lederne ved NAV kontorene, samt ledere høyere opp, må kunne stole på at vi som veileder kan ta valg og følge tett opp de som trenger det. Måleresultatene vil muligens ikke bli like gode, da vi ikke vil ha mulighet til å følge opp alle, dersom vi velger å ha fokus på noen. Men de vi har fokus på er gjerne de som trenger det mest, og de vil få den tette bistanden de trenger, ikke kun en telefonsamtale for å høre hvordan det går med jobbsøkingen.

Prosjektet Lindesneslosen lykkes ikke bare med ungdommene som enkeltindivid, men også når det gjelder samarbeid mellom ulike instanser i både førstelinjetjenesten og på spesialistnivå. Dette er en del av vår yrkeskompetanse i følge Røkenes og Hanssen (2012). Yrkeskompetanse er sammensatt av både relasjon- og handlingskompetanse, og som fagpersoner er vi avhengig av begge

formene for kompetanse for å kunne jobbe helhetlig både med brukeren og samarbeidspartnerne.

2.2 Kommunikasjon

Som ansatt i NAV kan en ha mye makt i møtet med brukerne. Det er gjerne den ansatte som best kjenner til NAV, tiltak som kan benyttes, rettigheter og pikter. Brukeren er ofte avnheig av NAV og kan føle seg liten i samtalen med veilederen. For oss som veileder i Nav er det viktig å være bevisste på den makten vi kan utøve, og som bruker ofte kan føle at vi sitter med. Et av grunntrekkene ved MI er at samtalen med klienten alltid er kliensentrert. Det betyr at samtalen tar utgangspunkt i klientens oppfatninger, tanker og opplevelser og begrenses av de rammene han selv setter opp (Barth og Nasholm 2011, 36).

En god dialog er i følge Schibbye (2004) der hvor brukerne oppmuntres eller inspireres til å delta i en relasjon hvor det er lov å være frustrert og vise følelser. I den motiverende intervjuprosessen skal en få lov til å kjenne på sine egne følelser og sine egne opplevelser. I Lindesnes losen- prosjektet skulle ungdommen selv få beskrive sitt mål og være deltakende med å skrive sin handlingsplan. I følge Schibbye (2004) er dette nøkkelen for å oppnå en god dialog. Ungdommen må selv være deltakende i eget liv. Ungdommene måtte selv definere sine mål og få et eierforhold til mål og tiltak for at de skulle lykkes.

Et av funnene i prosjektet viste at tydelig kommunikasjon gav en opplevelse av mestring. Ungdommen skulle ønske seg ut i aktivitet og veilederen skulle være til stede å gi råd og bistand når ungdommen trengte det. Som jeg tidlig har nevnt i oppgaven, viser forskning til at det som blant annet fremmer indre motivasjon er mestring og påvirkning på egen oppgaveløsning.

Dersom vi som ansatte i NAV ikke gir ungdommen denne muligheten, vil vi fort bli en mamma-figur for ungdommene. Dette blir nevnt i artikkelen "Atter en ungdomssatsing". Ved å innta denne rollen vil vi frata den unge sitt ansvar i eget liv og vi vil ikke kunne være i posisjon til å motivere ungdommen. Ungdommene vil ikke kjenne på eierforholdet, deres situasjon er det noe som den ansatte i NAV har ansvaret for. Det blir da vanskelig å få til den gode dialog.

Hvorfor vi som ansatte tar denne rollen kan det være flere grunner til. Noen ganger må vi kanskje ta denne rollen. Ungdommene vi skal hjelpe er så dårlig

fungerende at noen må være "mamma" for ungdommen. Ungdommen er kanskje marginalisert på andre områder enn skole. Det kan være blant venner, på fritiden og andre viktige arenaer hvor ungdommer er.

Jeg mener ikke at den NAV ansatte skal være mamma for ungdommen, men kanskje for å få til en relasjon basert på trygghet er denne mammarollen viktig i oppbyggingen av relasjonen. En må etterhvert å gi kontrollen gradvis over til ungdommen. Ungdommen skal selv eie sin sak, dette blir det lagt mer og mer vekt på i NAV. Selvbetjeningsløsninger på internett som gjør at det ikke skal være nødvendig for ungdommen å snakke med en veileder hele tiden. Jeg ser at dette er bra for mange. Mange ungdommer er selv i stand til å fylle ut skjema og bruke selvbetjeningsløsninger, men hva med de som ikke er det. Brukermedvirkning er viktig, men en må huske på at ingen ungdommer er like, og at alle vil trenge ulik bistand, noen mer enn andre.

2.3 Maktperspektivet

Artikkelen "Aktivering av unge sosialhjelpsmottakere- forutsetninger for å sikre overgangen til arbeid" viser til ulike forutsetninger som må være på plass for at NAV sitt arbeid med unge sosialhjelpsmottakere skal fremme deres overgang til arbeid og utdanning. Funnene som jeg tidligere har nevnt er blant annet viktigheten av kartlegging av ungdommene sine behov og at veilederen skal kjenne ungdommen godt. Relasjonen mellom veileder og ungdom må være tillitsfull og støttende, og en må kunne komme med hensiktsmessige aktiviteter.

Det ble stilt spørsmål ved at den nye aktivitetsplikten til ungdommene skulle endres til å være en universell aktivitetsplikt. Lovendringen viser til at normen om gjensidighet, altså gjør din plikt, krev din rett, blir strengt fortolket. De mottar stønaden og gjenytelsen skal skje umiddelbart. Aktivitetsplikten kan unntas ved "tungtveiende grunner", men spørsmålet som artikkelen og også jeg setter søkelyset på, er om NAV veiledere vil benytte seg av tungtveiende grunner eller om aktivitetsplikten trumfer igjennom. Dette vil i så fall være svært uheldig for brukere, da veilederne vil være mer opptatt av å føle loven enn å vise til en skjønnsmessig vurdering. Jeg mener at en skjønnsmessig vurdering må ligge til grunn og en må da se ungdommene som enkelt individ, ikke alle kan ha like vilkår. For å gi en opplevelse av motivasjon må vi som sakt kjenne ungdommene og stille

hensiktsmessige vilkår.

Som jeg tidligere har nevnt, blir det viktig for oss som veiledere å rulle med motstand. Det er ikke bare relasjonen mellom veiledere og ungdommene som kan skape motstand, også rammebetingelser utenfor vår kontroll kan være med å skape motstand. Dette kan for eksempel være at vi stiller vilkår som ikke ungdommen ser som hensiktsmessig eller at de mener beløpet på den økonomiske stønaden er for liten. Det blir viktig at vi som veileder greier å rulle med denne motstanden. Vi må vise en forståelse for ungdommen sin verden.

Jeg mener at vi må være kritiske til den veiledningsplattformen som er innført i NAV. Veiledningsformen bygger som sakt på motiverende intervju, og denne måten å skape endring på kan være veldig bra, men jeg mener at vi må være bevisste den makten vi som veileder har. Vi må faktisk greie å rulle med motstand, ikke legge ord i munnen på ungdommene eller ta valg på vegne av ungdommen. Dersom vi som veileder ikke har nok kunnskap eller vi blir presset fra ledelseshold om å levere resultat, kan vi fort ende opp med å "misbruke" metoden motiverende intervju.

Motiverende intervju er ikke for alle. Dersom en ungdom sier at han virkelig ikke har lyst til å gå videre på skole nå, skal vi ikke presse ungdommen til det heller. Det kan være at det ikke er mulig å få ungdommen til å snu, en må da spørre om hva en kan gjøre her og når for at ungdommen skal ha et tilfredsstillende liv. Det beste kan faktisk være å avvente videre skolegang, til han er mer motivert for dette. Det er dette vår jobb handler om. Vi skal veilede og gi råd, men også gi støtte til ungdommen.

2.4 Mestring

Frønes og Strømme (2010) viser som jeg tidligere har nevnt til at i skolepolitikken i Norge er det den relasjon- og trivselsorienterte skolen som står sentralt. Vi har i skolesystemet i dag løse rammer som overlater utvikling og læring i stor grad til den enkelte elev, dette forholdet vil ramme de svakeste elevene. Vil det med denne politikken være mulig å lykkes for elever i risikozonen.

Både prosjektet Lindesneslosen og NAV Gjøvik sitt arbeid med ungdom viser til at tett og individuell oppfølging er med på å motivere ungdommer til å fullføre videregående skole. Frønes og Strømme (2010) viser til at marginalisering

på ett område, lett vil følges av marginalisering på et annet. Som jeg har nevnt tidligere i oppgaven vil marginalisering i utdanningssystemet øke sannsynligheten for marginalisering på arbeidsmarkedet i framtiden. Dette tror jeg er en av grunnene til at det har økt i antall unge uføre den siste tiden. Mange faller ut av samfunnet, og med bakgrunn i den lave kompetansen, vil de ha problemer med å komme tilbake igjen. Dette kan føre til liten mestringsfølelse og tilknytning til andre, på sikt tror jeg at dette kan føre til psykiske problemer blant de unge.

Frønes og Strømme (2010) viser som jeg tidligere har nevnt til at arbeidsmarkedet er det helt sentrale inkluderingsområdet. Prosjektet i Lindesnes jobber tett opp mot den enkelte ungdom, men også tett opp mot arbeidsgivere. Som forskning viser til har dette en stor betydning for at ungdommene ikke faller ut av videregående opplæring og forblir marginaliserte. De får en fot innenfor arbeidsmarkedet og dette vil hjelpe som inngang til andre samfunnsområder. Det at vi som veileder i NAV greier å motivere ungdommene til aktivitet, vil kanskje forhindre marginalisering blant ungdom. Fullføre videregående skole og få en formell kompetanse, trenger som sakt ikke skje på skolebenken. En kan også få praksis i bedrift for på denne måten å oppnå kompetanse.

For å motivere marginaliserte ungdommer til å fullføre videregående skole viser forskning til at skoleforbredende tiltak må utvikles for enkelte grupper som er i risikosonen for å falle ut. Både Lindesneslosen og NAV Gjøvik har veiledere i den videregående skole. Frønes og Strømme (2010) skriver at forebyggende tiltak tidlig i ungdomsfasen hindrer ungdom med mulige problemer ikke å isoleres i miljøer med andre som er i liknende situasjoner.

Vi som veiledere i NAV må gi ungdommene rammer og struktur for at de skal få motivasjon til å fullføre videregående utdanning. Frønes og Strømme (2010) viser til at dette er nøkkelfaktorer for å lykkes. Selv om den norske skolepolitikken i dag har løse rammer, er det viktig at vi som veiledere i Nav, som har en påvirkningskraft til å hjelpe, viser en forståelse av at ungdommene trenger nærhet og trygghet for å lykkes.

3.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg prøvd å finne ut hvilke muligheter ansatte i NAV har for å motivere marginaliserte ungdommer til å fullføre videregående skole. Jeg startet med å forklare bakgrunn for mitt valg av tema og problemstilling.

Relasjonskompetanse, kommunikasjon, marginalisering og motiverende intervju er de teoriene jeg har benyttet for å belyse min problemstilling.

Funnene i min oppgave viser til hvor viktig det er at ungdommene føler seg sett og ivaretatt for å kunne motiveres til endring. En god relasjon er bygd på tillit og anerkjennelse, og som det tar tid å bygge opp. Ungdommene trenger å føle at de kan henvende seg til hjelpeapparatet når som helst, derfor er fleksibilitet hos oss som fagpersoner viktig.

For veilederne i NAV er det viktig at de gir ungdommen rom til å ta del i sitt eget liv. Motivasjon bygges ved at en selv får sette ord på hvilke utfordringer en har og bli med å utforme sine egne mål. Brukermedvirkning er et nøkkelbegrep. Ungdommene må ta styring over sitt eget liv og vi som hjelpere må se ungdommene som et subjekt. Vi må anerkjenne at de har egne opplevelser og sin egen måte å forstå verden på. Selv om vi snakker med flere ungdommer i løpet av vår arbeidshverdag, er alle ungdommene ulike individ, med ulike behov.

Det vil være umulig for oss å ikke bli farget av de ungdommen vi møter. De erfaringene vi gjør oss vil bli en del av vår forforståelse som vi har når vi går i nye møter med nye ungdommer. Så lenge vi som veiledere er bevisste på dette og ser hver enkelt ungdom som et individ, mener jeg at gode relasjoner kan oppstå. Det er gjennom gode relasjoner en bygger motivasjon til endring.

For at ansatte i NAV skal kunne veilede ungdommene til videre skolegang, vil det også være viktig med et god samarbeid på tvers av etatene. Mange ungdommer har ulike og sammensatte og behov. For å kunne hjelpe ungdommene på best mulig måte og forhindre at de blir kasteballer i systemet, er vi avhengig av samarbeid.

Ansatte i NAV har muligheter til å motivere allerede marginaliserte ungdommer til å fullføre videregående skole, vi må bare gripe det handlingsrommet vi har. Vi må tenke utenom "boksen" og ikke kun være opptatt av måletall og resultat, det er mennesker vi jobber med, vi må ikke glemme å være medmennesker.

Referanseliste

Aina A. Kane, Julia Kohler- Olsen og Charlotte Reedtz. 2017. *Aktivisering av unge sosialhjelpsmottakere- forutsetninger for å sikre overgang til arbeid*. Tidsskrift for velferdsforskning. Universitetsforlaget.

Anne- Lise Løvlie Schibbye. 2004. *Den gode dialogen*. Skolepsykologi nr. 2 2004.

Arbeids- og vekferdsdirektoratet januar 2016, versjon 1.1. *Fordypningsmodul*.

Daniel L. Collett og Annlaug Bragdø. 2016. *Lindesneslosen- et individuelt oppfølgingsprosjekt blant utsatt ungdom*. Tidsskrift for psykisk helsearbeid. Universitetsforlaget.

European Commission. 2014. *Tackling Early Leaving from Education and training in Europe: Strategies, Policies and Measures*. Eurydice and Cedefop Report: Luxembourg.

Kjetil Frøyland og Øystein Spjelkavik. 2015. *Inkluderingskompetanse. Ordinært arbeid som mål og middel*. Gyldendal Norsk Forlag.

Helsekompetanse Lest dato: 16.04.18:

(<http://kurs.helsekompetanse.no/hverdagsrehabilitering/51403>).

Ivar Frønes og Halvor Strømme. 1. Opplag 2010. *Risiko og marginalisering. Norske barns levekår i kunnskapssamfunnet*. Gyldendal Akademisk.

Magnus W. Jacobsen og Marianne Pedersen. 2016. *...Atter en ungdomssatsing*. MEMU Mennesker og muligheter. Internmagasin for NAV nr.3 2016.

Odd Harald Røkenes og Per- Harald Hanssen. 3. Utgave 2012. *Bære eller bryte, kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.

Tom Barth og Christina Nasholm. 4. Opplag 2011. *Motiverende samtale- MI. Endring på egne vilkår.*

Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Tormod Øia. 1. Opplag 2013. *Ungdom, rus og marginalisering.*

Cappelen Damm AS

Vilbli.no Lest dato: 16.04.18.

<https://www.vilbli.no/nb/nb/no/hva-er-videregaende-opplaering/a/023887>).